

32 De volle werkvloer van het Nationale Decoratelier

36 Hoe raken de bezuinigingen de decorbouw?

40 Decor-nestor Peter de Kimpe blikt terug en vooruit

DOSSIER

DECOR

DECORATELIER VAN HET NATIONALE TONEEL GROEIT TEGEN DE TREND IN

Ruimte voor het ambacht

Het Nationale Toneel heeft als enige toneelgezelschap in Nederland zijn decoratelier niet afgestoten. Integendeel: als het 'Nationale Decoratelier' verhuisde het naar een grotere locatie. Hoofd van het atelier Ruud Brouwer: "Ik denk dat het belangrijk is om onze ambachtelijkheid in stand te houden." | TEKST: ERIC DE RUIJTER | FOTO'S: RUUD BROUWER |

In de hallen van het nieuwe, groots opgezette 'Nationale Decoratelier' is aan het eind van het seizoen weinig bedrijvigheid te bespeuren. Alleen

hoofd van het atelier Ruud Brouwer en timmerman, lasser en allround decorveteraan Ron zijn aanwezig. Vlak voor de zomersluiting zijn zij het

werk aan het voorbereiden voor *Race* van David Mamet, het debuut van Erik de Vroedt als artistiek leider bij het Nationale Toneel.

Drie technici monteren 2,5 km led-strip aan het decor van 'De revisor' van het Nationale Toneel.

Brouwer, zeventwintig jaar geleden begonnen bij het Nationale Toneel en sinds de pensionering van Hans Rompa chef van het atelier, nam zelf het initiatief voor de verhuizing. "Ik wist dat er een seizoen kwam waarin we aan vier producties tegelijk zouden moeten werken. En ik wist ook dat we dat niet konden realiseren in het oude atelier. Dat was veel te klein en er was al vijftwintig jaar niet in geïnvesteerd. Als je daar met een lat draaide, stootte je iemands hoofd. De vloer bochelde alle kanten op en vanwege lekkages hingen overal emmers."

Nu is het stil, maar liefst ziet Brouwer het atelier vol met mensen, waarbij aan meerdere decors tegelijk gewerkt wordt. "Niet zozeer omdat het moet, maar gewoon omdat het leuk is. Ik kan er hier vier tegelijk doen, dat weet ik. Dat wil ik het liefst de hele tijd. Dat het hier lekker gunst. Met

vijftien man voel je het pompen. Zie het in die drukte allemaal maar voor elkaar te krijgen. Als het dan lukt is de overwinning nog geweldiger." Door een gunstige prijs en veel zelfwerkzaamheid was het volgens Brouwer budgettair niet eens zo'n grote stap om te verhuizen naar een ruimte met maar liefst 1650 vierkante meter werkvloer en nog eens 750 vierkante meter opslag – samen toch het oppervlak van één derde voetbalveld. Het atelier maakt per seizoen tussen de negen en zestien decors voor het Nationale Toneel. Daarnaast neemt het ook opdrachten van derden aan: "We moeten van de subsidiegever meer geld binnenhalen, dat is de wens van het Rijk. Dat doen we met het atelier dus ook. Maar het Nationale Toneel gaat voor alles, dat is wel de voorwaarde. Daar ga ik niet aan tornen."

Blaauwe ogen

Brouwer zit niet dagelijks aan de telefoon voor acquisitiewerkzaamheden. Hij bevindt zich in de luxe positie dat hij gebeld wordt. De orderportefeuille loopt vanzelf vol. "Er zit al zoveel jaar geschiedenis in dit atelier. Het is echt niet nodig om werk binnen te gaan halen. Wat naar mij toekomt, daar offreer ik op. Ik moet wel marktconform aanbieden. Vaak ben ik dan de duurste, maar dan nemen ze toch ons. Dan denk ik toch dat het de kwa-

liteit is die 't hem doet en niet omdat ik zo'n aardige jongen met blauwe ogen ben." Die bellers zijn bijvoorbeeld het Nederlands Dans Theater, het Zuiderstrandtheater of Opera2day. Hij ziet zijn atelier niet als concurrent van de commerciële ateliers en heeft ook niet de ambitie om dat te zijn: "We zitten echt een beetje in de Haagse sector. We hoeven niet zozeer het hele land te veroveren. Dat is helemaal mijn doel niet."

Niet inkakken

In plaats van aan acquisitie besteedt Brouwer zijn tijd liever aan het in ere herstellen van het ambacht van decorateur en decorbouwer. Zelf leerde hij het vak ooit nog van Chris Kobus en van Roel Westendorp, op de zolder van de Koninklijke Schouwburg. "Ik kwam daar in dat oude atelier en zag wat lui op sokken die met bamboestokken iets op een enorm doek krasten. Lekker Iers muziekje erbij, allemaal zware shag in de mond, stofjas aan. Geweldig. Toen was ik al verkocht."

In de geest van iconen als Chris Kobus, Benno de Vries en Frits van den Haspel ijvert hij voor de vakbekwaamheid van decorateurs en decorschilders. Bij het atelier zijn Ron van Rijn en Arjen Schonenveld de grote inspirators bij het omzetten van een plan naar een compleet

Ruud Brouwer en zijn hond Bodhi in het atelier

decor. Samen met Brouwer leiden zij ook nieuwe generaties op. Stagiairs werven zij bij de mbo-vakopleiding Nimeto Utrecht, bij de richtingen Restauratie en Decoratieschilder en (allround) Stand- en Decorbouwer waar het atelier een samenwerking mee is aangegaan. “Ik denk dat het belangrijk is om onze ambachtelijkheid in stand te houden. Vandaar ook de stagiairs van Nimeto. Dat is de nieuwe generatie. Hoe meer jonge mensen, hoe beter. Dat pept jezelf ook weer een beetje op. Ik wil het niet laten inkakken. Een ambacht betekent niet ouderwets.”

Een week aan het tekenen

Het valt hem op dat veel jonge scenografen eigenlijk niet weten wat het vak precies inhoudt: “Je moet meestal uitleggen hoe je dingen maakt. Een ontwerper komt vaak alleen met een beeld of maquette. Of het van hout, staal of ander materiaal gemaakt moet worden, weten ze

eigenlijk niet. Dat vind ik wel een makke van de scenografieopleidingen. Laat die mensen hier stage lopen, of in elk geval een dag rondkijken. Dan kunnen ze voelen wat staal en hout is.” Brouwer laat hen zien hoe je materialen aan elkaar bevestigd krijgt. “Ik geef studenten altijd de serie gebundelde artikelen over decorbouw van Benno de Vries mee. Dat is goud, dat moet je weten. Die tekeningen moet je echt snappen.” De aandacht van ontwerpers is echter steeds meer verschoven naar het gesprek met de regisseur, naar de verbeelding, de dramaturgische kant, vertelt Brouwer. “En dan heb je nog een atelier dat de ideeën gaat uitvoeren. Misschien is dat ook niet erg, maar dan moeten we ons er wel bewust van zijn dat we veel meer bezig zijn met uittekenen en bedenken – en dan pas met uitvoeren. Arjen zit soms wel een week op de computer te tekenen omdat er geen tekeningen zijn. Of er is bijvoorbeeld

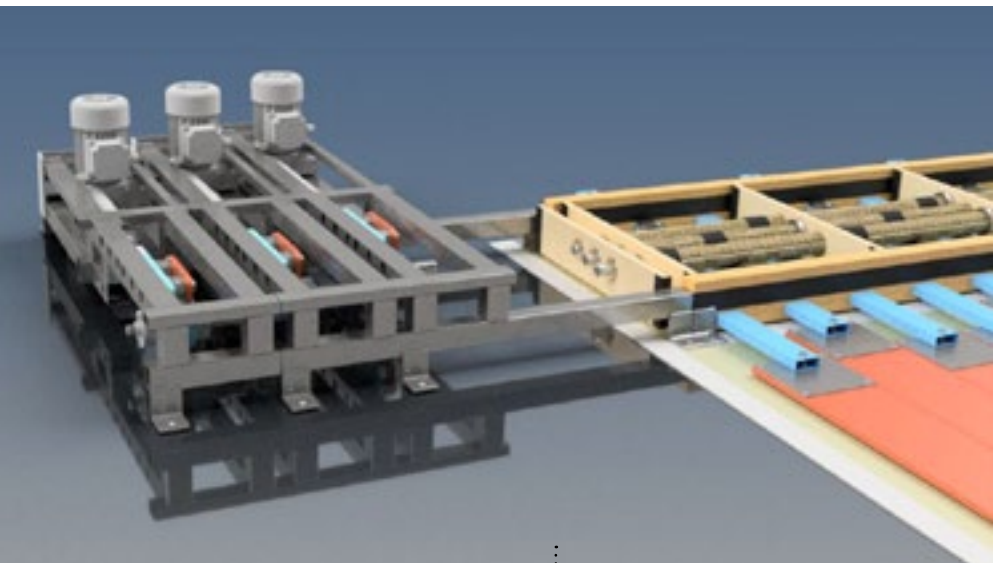
wel een beweging bedacht, maar geen bijbehorend systeem. Dat moeten wij dan uitvinden. Dat is ook wel het leuke van het vak. Als er maar de tijd voor is.”

Visitekaartje

Om verantwoord met subsidiegeld om te gaan en vanuit de wens om duurzaam te werken hebben Brouwer en zijn medewerkers het atelier voor het overgrote deel zelf ontworpen en eigenhandig ingericht. Veel materialen van oude decors zijn op creatieve wijze hergebruikt. “Ik ben een groot fan van recycling. Als ik dit of dat decorstuk omkeer, maak ik er een tafel van. Dat vind ik geweldig en dan hoeft ik bovendien de directeur niet lastig te vallen over de aanschaf van nieuwe tafels. Want die wil mij de komende 25 jaar niet meer horen. Dus doen we het zelf – dat kan gewoon binnen dit vak. Bij een decor dat terugkomt, halen we eerst alle scharnieren, fitsen, backflaps en

Decor in wording van 'The Little Foxes' van het Nationale Toneel. Ruud Brouwer: "In dit atelier kan ik aan vier decors tegelijk werken."

Deel van een Inventar-tekening voor 'Fit to Fly' van het Nationale Toneel. "Voor sommige decors zitten we eerst een week op de computer te tekenen."

schroeven eruit. Het meeste materiaal wordt hergebruikt. Dat gaat echt om veel geld en materiaal dat je dan uitspaart. Dat is het minste wat we kunnen doen."

Verder zijn de flinke ruimtes fraai gedecoreerd met onder andere oude achterdoeken, zoals een replica van *Panorama Mesdag* van de hand van Brouwer zelf, gelaardeerd met grote foto's van het gezelschap uit vervlogen tijden. Het deel met de personeelskantine oogt bewust als een toneeldecor. Brouwer wil met deze inrichting een duidelijk visitekaartje afgeven. En met succes: de ruimtes ademen aan alle kanten theater.

Ook een spuitcabine

Brouwer en zijn team hebben goed nagedacht over het logistieke traject in het immense atelier: er is uiteraard een aparte metaalwerkplaats en een aparte houtwerkplaats. In een andere ruimte wordt het decor geassembleerd. Zodra alles daar gemonteerd is, wordt het doorgeschoven naar de decoratieafdeling. "Vervolgens kunnen we het decor hier ook echt helemaal opbouwen. Zo weten we zeker dat iedere krommer en bout past. En

dan pas geven we het mee."

Verder is er een techniekopslag en een opslag van alle mogelijke rekwisieten. Na een inventarisatie komen die rekwisieten ook in de verhuur. Een doekenopslag is in wording en op de wensenlijst staat nog een spuitcabine. Die zal er binnenkort wel komen, want Brouwer weet al precies welke restmaterialen van terugkomende decors hij daarvoor kan gebruiken. Alleen de afzuiging moet dan worden aangeschaft.

Niet verdwalen in shaping

Het atelier heeft een vaste ploeg van zes man. Waar nodig huurt Brouwer specialisten in van buitenaf of besteedt hij klussen uit. Want er zijn ook dingen die het atelier niet maakt: "Shapen doen we niet zoveel, en props ook niet. Wij doen waar we goed in zijn en dat is decors bouwen. Dingen die kunnen bewegen of uit elkaar kunnen: allemaal prima. Schilderen van doeken en decors, het kan in alle variaties. Maar verdwalen in shaping of props, dat moeten we niet doen. Ik wil namelijk dat het resultaat goed is. Als we dat niet kunnen garanderen, doen we het niet. We heb-

ben niet de ambitie om alles te kunnen. Laten wij vooral maken waar we goed in zijn. Wat we wél doen is bijvoorbeeld de inrichting verzorgen voor het gebouw van het Nationale Toneel. Dat kunnen we gewoon zelf en dat scheelt weer flink in de kosten. Anders moet je het laten maken of kopen."

Kruipende schelpenbank

Staal en aluminium zijn een steeds belangrijker deel van het vak gaan uitmaken. En het vak is veel technischer geworden. Research en het uitvinden van nieuwe dingen zijn een steeds groter onderdeel van het werk. Brouwer: "Ontwerpers willen vaker installaties en meer apparaten. Voor de voorstelling *Anne* maakten we ene brasserie die op een rail staat en moest kunnen rijden en stoppen. Dan krijg je opeens te maken met allerlei krachten die op het hele decor inwerken en wordt het een erg technisch verhaal, waar een constructeur aan te pas moet komen."

Ook bij de bewegende vloer van *Fit to fly* – een schelpenbank die steeds dichterbij kruipt – moest het atelier nauwkeurig calculeren hoeveel kracht het materiaal kon hebben voordat het ging buigen. "Arjen vindt dat heel leuk om te berekenen", vertelt Brouwer. "Die vloer uit *Fit to fly* was een unicum, dat bestond nog niet. Ja, in de transportwereld, maar niet in het theater. En wij hebben dat gemaakt. Dat is wel een kick, daarvoor mogen we onszelf best even een schouderklopje geven.

Ik heb gelukkig de mensen in huis die dat leuk vinden om uit te vinden, die daar wel de sport van inzien. Het gebeurt maar zelden dat iets niet haalbaar is." <<

Het Nationale Decoratelier is heel actief op facebook. Check: facebook.com/nationale-decoratelier

BOUWEN MET KRAP BUDGET BLIJFT
HAALBAAR DOOR EFFICIËNTE KEUZES

Het decor draait gewoon door

Hebben de recente kortingen op subsidies geleid tot bezuinigingen op decorbudgetten? Marieke Smits maakt een korte rondgang langs verschillende gezelschappen en decorbouwers. "Hoe efficiënter de achterkant van het decor gebouwd wordt, hoe meer er overblijft voor de voorkant."

| TEKST: MARIEKE SMITS |

Al zo'n vijf jaar heeft de culturele sector te maken met forse dalingen van subsidies. Het totale budget voor alle 24 rijksge-subsidieerde instellingen nam tussen 2012 en 2014 met maar liefst 10 procent af, van 246,3 miljoen naar 219,6 miljoen euro. Extra sponsoring bood weinig soelaas: de inkomsten daaruit stegen met minder dan 1 procent, zo viel recent te lezen in *NRC Handelsblad*. Met samenwerkingen en coproducties vangen gezelschappen de klappen op. Desondanks zijn wegens de bezuinigingen meerdere productiehuisen gesloten en is een aantal gezelschappen er helemaal mee gestopt. Aangezien het decorbudget vaak een belangrijk deel vormt van het productiebudget van een voorstelling, lijkt het logisch dat het mes ook in de decorbudgetten is gegaan. Met een korte rondgang langs enkele gezelschappen en ateliers proberen we inzicht te krijgen in de vraag of gezelschappen structureel minder geld besteden aan decors, of dat zij op andere manieren het hoofd bieden aan de inkrimping van de budgetten. We gingen langs bij Van Dik Hout Decor in het Noord-Hollandse Starnmeer, en bij Nicolien Luttel, zakelijk leider van Orkater. Het Amsterdamse muziek- en theatergezelschap trapt in het nieuwe seizoen af met de voorstelling *Metaman*. We spraken met Rosalie Mohr, hoofd producties bij DeLaMar Producties. In het eerste deel van het komende seizoen gaan daar drie

voorstellingen in première, alle met een flink decor: *Venus*, *Palm Springs* en de voor de grote zaal omgebouwde M-Lab-productie *Rent*. In Utrecht spraken we met Jacques van Veen, zakelijk leider van Theater Utrecht, dat in oktober de voorstelling *Westkaai* uitbrengt met een spectaculair decor met bewegende wanden, bewegende trappen en een groot waterbassin.

Van kasteel naar reëel

"De decorbudgetten zijn altijd al aan de krappe kant geweest. Dat is niet zo zeer iets van nu of iets van de laatste paar jaar", vindt decorbouwer Hans van Van Dik Hout Decor. Van een daling in het aantal opdrachten of van de omvang van de decors die ze bouwen is bij Van Dik Hout Decor weinig te merken. Hans: "Het is druk, zoals altijd." En wat ook altijd hetzelfde blijft: "In het algemeen zijn de wensen van de decorontwerper groter dan het beschikbare budget. Het begint met een kasteel, met de mooiste ornamenten, en vervolgens ga je kijken welke onderdelen daarvan nu echt nodig zijn om het ontwerp over te brengen op het publiek." Jacques van Veen van Theater Utrecht en Rosalie Mohr van DeLaMar Producties herkennen dit verhaal. Van Veen: "In het eerste stadium van een nieuwe productie zijn de wensen bijna altijd groter dan de middelen die beschikbaar zijn. Dat

Theater Utrecht heeft voor decor een slim systeem ontwikkeld met standaardmodules en standaardframes, hier te zien in 'Een soort Hades'.

FOTO: ROEL VAN BERCKELAER

geldt niet specifiek voor decorontwerpers, maar eigenlijk voor iedereen in het artistieke team.”

Nieuwe productiemodellen

Bij Orkater zijn de decorbudgetten voor producties in de grote zaal het afgelopen jaar zelfs iets verhoogd. Nicolien Luttels: “We merkten dat we de wensen van ontwerpers niet meer goed vertaald konden krijgen, daarom hebben we extra budget vrijgemaakt. Overigens is er een sterke samenhang tussen decor, licht, geluid en overige techniek. We zien die disciplines

gen dat de budgetten niet kunnen meegroeien met de tijd: “Je hebt uiteraard te maken met inflatie en er is veel veranderd in de manier waarop we werken. Er zijn grote stappen gezet naar betere werkomstandigheden, maar daar hangt wel een prijskaartje aan.” Met de komst van de arbeidsomstandighedenwet, in 1998, is het produceren binnen vooraf gestelde kaders steeds belangrijker geworden. Garanties over gewichten, changeerbaarheid, bouw- en afbreektijd moeten allemaal van tevoren gegeven worden. Mohr: “De budgetten waar we nu mee werken zijn eigenlijk hetzelfde als pakweg vijftien

‘Decor, licht en geluid zien we als communicerende vaten. Als het een meer geld nodig heeft, kijken we of het ander iets in kan leveren’

als communicerende vaten. Als blijkt dat er meer geld nodig is om een decor uit te voeren wordt er gekeken of een van de andere posten iets kan inleveren, en andersom is dat ook het geval.” Ook bij DeLaMar Producties dalen de decorbudgetten niet. Mohr: “Wij komen bij ons publiek niet weg met alleen een tafel en een stoel. Het decor is een belangrijk onderdeel van de voorstelling waarvoor zij naar het theater komen, dat budget terugschroeven is geen optie.” Wel baart het haar zor-

jaar geleden, maar dat bedrag staat niet meer in verhouding met de prijzen van nu. Om onze voorstellingen te realiseren zijn we continu op zoek naar nieuwe productiemodellen. Ook gaan we steeds meer samenwerken in coproducties.”

Geen uitzondering

Van een kaalslag op het gebied van decors bij de grotere gezelschappen lijkt op het eerste gezicht in elk geval geen sprake

'In de ban van Broadway' van DeLaMar kent maar liefst 48 decorwisselingen. Hoofdproducties Rosalie Mohr: "Het decor is een belangrijk onderdeel van de voorstelling waarvoor ons publiek naar het theater komt. Dat budget terugschroeven is geen optie."

FOTO: LEO VAN VELZEN

te zijn. Op de vraag of de decorbudgetten onder druk staan geven Orkater, DeLaMar Producties en Theater Utrecht hetzelfde antwoord: "Alle budgetten staan onder druk, en het is niet zo dat er in de begroting relatief meer af gaat van het decorbudget dan van de andere onderdelen."

Het lijkt er bovendien op dat de BIS-gezelschappen weinig merken van de recente subsidiedalingen. Doordat zij subsidie ontvangen vanuit het Rijk en de gemeente verandert er voor hen financieel weinig. Theater Utrecht begon bij de opstart in september 2013 op financieel gebied met een 1-0-achterstand, als gevolg van financieel wanbeheer onder de vorige leiding, in de voorgaande subsidieperiode. Van Veen: "We wisten op voorhand dat we minder te besteden hadden, dus daar houd je dan rekening mee: je werkt met het budget dat je hebt."

Voor en achter

Alle disciplines die bij het maken van een voorstelling betrokken zijn, weten dat er slechts een beperkte hoeveelheid geld beschikbaar is. Door veel materiaal te hergebruiken en efficiënt te bouwen kan er veel winst worden behaald. Luttels: "Bij Orkater proberen we zo veel mogelijk te recyclen. We gebruiken de materialen uit oude decors weer opnieuw. Verder werken we veel met hout, dat is relatief goedkoop." Theater Utrecht heeft een slim systeem ontwikkeld met standaardmodules en standaardframes. Die zijn er voor vloeren, wanden,

kasten, tafels en alle andere onderdelen die modulair gebouwd kunnen worden. Van Veen: "Hoe efficiënter de achterkant van het decor wordt gebouwd, hoe meer middelen er overblijven voor de voorkant. Vaak zit dat ook in de technische details en hoe die worden uitgevoerd."

Van Dik Hout Decor volgt deze ontwikkelingen met interesse, maar van een afstand: "Het bedenken van allerlei technische details en bijvoorbeeld deze modulaire systemen, wordt meestal door de gezelschappen gedaan. Zij bepalen hoe ze met hun decors om willen gaan. Met dergelijke innovaties houden wij ons over het algemeen niet bezig, daar komen de gezelschappen zelf mee."

Abstractie als voordeel

Ook bij de ontwerpers lijkt volgens Mohr het bewustzijn toe te nemen dat er binnen de beschikbare middelen ontworpen moet worden. "Ontwerpers weten wat het budget is waarbinnen ze moeten blijven. Mijn ervaring is dat ze daarin realistisch te werk gaan. Ze weten dat ze vrij mogen denken maar dat er uiteindelijk ook concessies gedaan moeten worden". Van Veen schetst nog een andere gunstige ontwikkeling: "De tijd van de uiterst realistische decors lijkt voorbij. Er wordt nu vooral abstract ontworpen. Dat is minder kostbaar om te bouwen. Hoe realistischer een decor gebouwd moet worden, hoe meer details erin worden aangebracht, hoe duurder het is." <<

INTERVIEW MET SCENOGRAAF EN DECORONTWERPER PETER DE KIMPE

'Theatervormgeving laat zich niet vastleggen in technieken'

Tien jaar geleden stond Peter de Kimpe aan de wieg van de opleiding Scenografie aan de Theaterschool in Amsterdam. Dit voorjaar nam hij afscheid. "Die pensioengerechtigde leeftijd speelt eigenlijk nauwelijks een rol. Het is tijd om verder te kijken." Met Zichtlijnen blikte De Kimpe terug én vooruit op theatervormgeving in Nederland. | TEKST: REBECCA VAN VUURE |

Een diepgaande interesse voor het vakgebied, en het bewustzijn dat een vakgebied pas bestaat bij de gratie van educatie en publicatie. Dat waren voor Peter de Kimpe (1951) de belangrijkste beweegredenen om ja te zeggen, toen hem in 2006 werd gevraagd of hij een opleiding voor scenografen wilde opzetten aan de Theaterschool in Amsterdam.

"Ik gaf er toen al les," vertelt De Kimpe, "en had van 1987 tot eind jaren negentig de opleiding tot theatervormgever aan de Academie Minerva in Groningen geleid." Nu heeft hij afscheid genomen als artistiek leider van de opleiding. Als laatste wapenfeit gaf hij onlangs samen met Sabien Schütte en Judith Wendel het boek *De kracht van het theatrale beeld* uit. Hierin reageren elf auteurs en dertien ontwerpers, intuïtief en los van elkaar, in woord en beeld op elf bezielende begrrippen. Onder anderen Kate Burnett, Simone van Saarloos, Jean Kalman, Es Devlin, Anna Tilroe en Maria Barnas werkten mee aan het boek. Het resultaat is een indrukwekkende scenografische catalogus die een uniek inzicht geeft in de diversiteit van het vak.

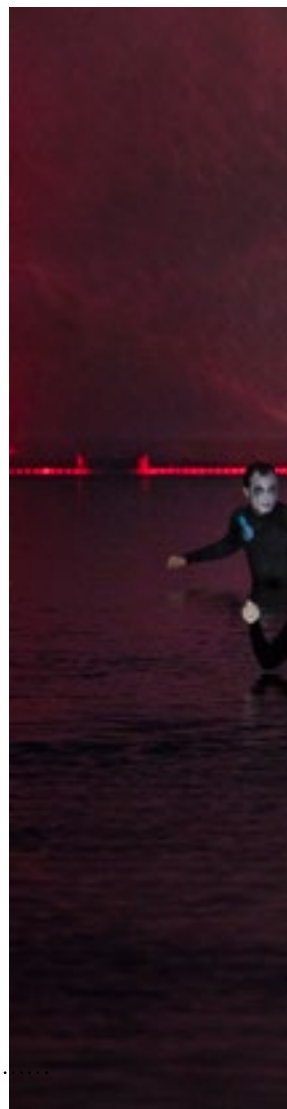
Vanuit het niets

Het artistiek leiden van de afdeling scenografie is een verantwoordelijke en in-

tensieve baan, die ervoor heeft gezorgd dat De Kimpes eigen focus als vormgever meer en meer verschoof van theater naar andere gebieden. "Ik was al actief in tentoonstellingsontwerp. Daar ga ik nu zeker mee verder, onder andere voor het Van Gogh Museum." De Kimpe gaf inmiddels vorm aan twaalf tentoonstellingen voor het museum, waaronder zeer recent nog *Munch : Van Gogh*. Daarnaast ontwerpt hij het komende decennium één tentoonstelling per jaar voor de Neue Galerie in New York, waarmee hij sinds 2007 samenwerkt. Zelf volgde De Kimpe een opleiding tot docent tekenen. "Met vrienden vormde ik een klein theatergezelschap, daar maakte ik toen al de ontwerpen voor." In 1980 werd hij bij het Ro Theater aangenomen als theatervormgever. "Met een map onder mijn arm ben ik naar regisseur Franz Marijnen gestapt. Die zag er blijkbaar wel brood in. Ik begon dus vrijwel vanuit het niets." Dat was in die tijd niet ongebruikelijk. Voorafgaand aan de oprichting van specifieke opleidingen hadden theatervormgevers heel diverse achtergronden. Ze kwamen vooral uit de architectuur, schilderkunst, grafische vormgeving en de algemene kunstopleidingen. Een klein aantal was autodidact.

Water speelde gedurende de hele carrière van Peter de Kimpe een belangrijke rol in zijn ontwerpen. Hier op locatie in de vijver bij Paleis Soestdijk, voor de voorstelling 'Orfeo ed Euridice' (2012).

FOTO: LEO VAN VELZEN

Echte scholen of stromingen ziet De Kimpe niet binnen de Nederlandse scenografie. Wel verwantschappen, gebaseerd op wederzijdse waardering en bewondering. Zelf voelt hij zich verwant aan generatiegenoten zoals Jan Klatter en William Kentridge, maar ook Hans Op de Beeck – allen vertegenwoordigd in zijn recente boek. “Allemaal mensen die enorm breed werken, heel inspirerend.”

Technische consequenties

Heeft de voortschrijdende techniek, die zich steeds sneller ontwikkelt, de Nederlandse theatervormgeving beïnvloed? Ongetwijfeld, maar er wordt volgens De Kimpe bij het ontwerpen

niet bewust naar een bepaalde toepassing toegewerkt. “Het vakgebied laat zich niet vastleggen in bepaalde technieken”, stelt hij. De meeste ontwerpers laten zich leiden door een tekst, een uitgangspunt, een dialoog met een regisseur. Dat resulteert uiteindelijk in een idee met een aantal technische consequenties.

Hij vervolgt: “Het gros van de ontwerpers is in staat om dit soort technische consequenties te overzien en over te dragen aan de mensen die het kunnen uitvoeren. Ik werk bijvoorbeeld het liefst met echt glas. Ik heb moeite met kunststof, omdat dat altijd kunststof blijft, ook op toneel. Maar met glas werken brengt een aantal technische

complicaties met zich mee, bijvoorbeeld qua gewicht en kwetsbaarheid.”

In het Van Gogh Museum wilde De Kimpe voor zijn meest recente expositie in plaats van de gebruikelijke, geschilderde wanden roodkoperen platen als wandbekleding gebruiken. “Als je daar schilderijen tegenaan wilt hangen, stuit je op heel specifieke technische vraagstukken. We hebben de koperplaten bijvoorbeeld onderzocht op warmtedoorgifte en de invloed op beveiligingsystemen. Voor een deel van de tentoonstelling moesten we van het roodkoper afzien, vanwege de reflectie bij de belichting van het schilderij. Op andere plekken was het een toepasbaar, spannend materiaal.”

*‘Nieuwe kwaliteit
ontstaat alleen als de
mogelijkheden die er
waren, blijven bestaan’*

Wie is Peter de Kimpe?

Peter de Kimpe (1951) werkt vanaf 1980 voor de grote theatergezelschappen in Nederland, de KVS in Brussel, een aantal theaters in Duitsland, het Haiyuza theater in Tokio en voor de Rotterdamse Dansgroep en dansgroep Krisztina de Châtel. Tussen 1999 en 2005 is hij de vaste ontwerper voor regisseur Frans Strijards bij Art & Pro en de Theatercompagnie. Met regisseur Jos Thie werkt hij samen aan onder andere de locatievoorstellingen *Abe!*, *Peer Gynt*, *Orfeo Aqua* en *Orfeo en Euridice* bij Paleis Soestdijk in 2012. Naast zijn theaterwerk ontwerpt Peter de Kimpe tentoonstellingen, onder meer voor het Van Gogh Museum, voor de Beurs van Berlage, het Tropenmuseum, het Museum Angewandte Kunst en het Schirn in Frankfurt en vanaf 2007 met grote regelmaat voor de Neue Galerie in New York. Zijn werk werd geselecteerd voor Nederlandse deelname aan *PQ 03*, de vierjaarlijkse wereldtentoonstelling in Praag. Voor de *PQ 07* was hij medecurator voor de Nederlandse inzending.

Anticiperen en samenwerken

Het is De Kimpes ervaring dat de meeste technische vraagstukken heel enthousiast worden opgepakt. “De ware technicus zet graag ergens zijn tanden in en lost graag dingen op. Ik probeer me zoveel mogelijk te voegen naar de technische speelruimte die dat geeft en tegelijkertijd strikt in de gaten te houden wat we initieel voor ogen hadden. Bij de uitvoering van een ontwerp maak je zo samen de afweging of iets haalbaar is of niet.”

Net als de mechanische trekkenwand hebben digitale technieken in het theater voor prachtige nieuwe mogelijkheden gezorgd, maar ook daarvoor geldt volgens De Kimpe dat ze pas om de hoek komen kijken nadat het idee van het ontwerp er ligt. “Als je begrijpt wat de implicaties van dit soort ontwikkelingen zijn, kun je hierop anticiperen bij

het nadenken over een nieuw ontwerp. Het nodigt uit om meer samen te werken met echte specialisten. Dat is zeer stimulerend.”

Maar, zo waarschuwt De Kimpe: “Nieuwe kwaliteit ontstaat alleen als de mogelijkheden die er waren, blijven bestaan. Als het vak de stoplap van de begroting wordt, wat nu soms dreigt te gebeuren, wordt het een redelijk redde-loze toestand.” De recente subsidieontwikkelingen werken in de hand dat er voor jonge ontwerpers minder ruimte is om intuïtief en in het moment te handelen. Dat beïnvloedt de beeldtaal. De Kimpe: “Wat zij wat mij betreft moeten zien te voorkomen is dat ze uit praktische overwegingen te zeer meegaan in de vraag: kun je wat je ontwerpt ook maken?”

Geweldige kruisbestuiving

Gelukkig zijn de jonge regisseurs die leidend zijn in het theater en carrière maken, er volgens De Kimpe van door-drongen dat juist in het *creative team* belangrijke dingen gebeuren. Dat de kwaliteit gezocht en gevonden kan worden in de samenwerking tussen regisseur, ontwerper, techniek en acteurs. De nieuwe generatie studenten denkt

bovendien veel minder in aparte disciplines, onder invloed van de continue stroom aan beschikbare nieuwe beelden en technieken.

De Kimpe doelt op de mogelijkheid om via Pinterest extreem mooie beelden vanuit de hele wereld te verzamelen. “Door het enorme aanbod en de vluchtigheid ervan ontstaat zowel bij de maker als de kijker de behoefte dat dit terugkomt in het theaterbeeld, zoals bijvoorbeeld Peter Greenaway dat doet.” Maar juist ook voor de tegenhanger, de rust en sereniteit van een beeld uit één stuk, is veel waardering. “Een mooi voorbeeld is de samenwerking tussen ontwerper Theun Mosk en regisseur Boukje Schweigman.”

Enthousiast vertelt De Kimpe over een tentoonstelling die hij zag in Nieuw-Zeeland: “*Gallipoli*, gemaakt voor het Te Papa Museum in Wellington door het *creative team* van Peter Jackson. Geweldig! Alle denkbare technieken komen daarin op hoog niveau bij elkaar: videoprojectie, 3D-printen, *model making*, digitale filmtechnieken. Echt een kruisbestuiving tussen film, theater en tentoonstellen – dat zou 15 jaar geleden niet mogelijk zijn geweest. Hier worden grenzen geslecht. Wat mij betreft zou theater in de toekomst zijn focus veel vaker naar andere gebieden mogen verleggen, zodat die kruisbestuivingen nog meer ruimte krijgen. Ik denk dat het heel erg van deze tijd is.” <<

Vlak voor zijn afscheid van de Theaterschool gaf Peter de Kimpe een indrukwekkende scenografische catalogus uit